

М. В. Іванюк

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент кафедри англійської
філології та перекладу М. В. Полховська

Характеристика сучасного англомовного наукового дискурсу

У сучасній лінгвістиці поняття дискурсу трактується неоднозначно. Воно розглядається з точки зору найрізноманітніших аспектів: і як когнітивний процес (Кубрякова Е. С.), і як текст (Ішмуратов О. Т.), і як система (Почепцов Г. Г.), і як комунікативна подія (Т. ван Дейк). У нашому дослідженні за Арутюною Н. Д. ми визначаємо дискурс як зв'язаний текст у сукупності з екстралінгвістичними, прагматичними й іншими факторами; текст, взятий у подієвому аспекті; мовлення, розглянуте як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їхньої свідомості (когнітивних процесах) [2: 136]. Метою нашої роботи є аналіз основних характеристик сучасного англомовного наукового дискурсу.

На розвиток та становлення англо-американського наукового дискурсу значною мірою вплинули етнокультурні та історичні фактори. Оволодіння особливостями англійської мови науки (зокрема *EAP (English for Academic Purposes)* та *ESP (English for Specific Purposes)* і, передусім, *EST (English for Science and Technology)* як важливим засобом міжнародного наукового спілкування є неможливим без ретельного вивчення специфіки – як вербальної, так і візуальної – цього типу дискурсу, що є актуальним завданням, зокрема з огляду на сучасний статус англійської мови, а також в аспекті такого важливого напрямку лінгвістики, як загальна теорія міжмовних відносин [1: 5].

Науковий дискурс не є чимось однорідним, єдиним та усталеним – його жанрова структура зазнає істотних змін: відбувається змішування жанрів, з'являються нові жанри та жанрові різновиди, натомість інші жанри трансформуються або зникають [3: 26].

До основних жанрів англійської наукової прози належать: оглядові й експериментальні статті, наукові статті типу "обговорення за круглим столом", "інтерв'ю", матеріали наукових конференцій, повідомлення про майбутні та минулі конференції,

нові наукові й технічні розробки, анотації, рецензії, монографії, подання на отримання грантів, традиційна та "електронна" наукова кореспонденція тощо [5: 56].

Дискурс як своєрідна "мова в мові", але подана в соціальній реальності, існує, передусім, у текстах, але таких, що мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних замінів, а також етикет [8: 44, 45]. Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, існують значні лексичні, граматичні та стилістичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Так, в англійських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживається форма пасивного стану та не особової форми дієслів, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції. Однією з найпомітніших особливостей наукових текстів є велика кількість різного роду поширених складних (у першу чергу – складнопідрядних) речень [6: 15].

За своєю прагматичною спрямованістю англомовний науково-технічний дискурс належить до інформативного/аргументативного типу дискурсу [7: 42].

Науковий дискурс є особливим типом інтерперсональної взаємодії адресанта й адресата, в якому адресант намагається переконати адресата в істинності повідомлення через своєрідний внутрішній діалог з читачем. Тому його характерною ознакою є певна категоричність, що стосується передачі рішучості та безумовності [4: 43].

Отже, актуальність вивчення специфіки наукового дискурсу зумовлена його важливим місцем у міжнародному науковому спілкуванні. Дискурс слід розглядати на лінгвістичних, когнітивних, соціальних і культурних засадах. Науковий дискурс як реально існуюче явище, відображений у наукових текстах різних жанрів, які мають власну, притаманну лише їм граматику, лексикон, правила слововживання та синтаксису, особливу семантику, свої правила синонімічних замінів, а також етикет.

Серед основних характеристик виділяємо інтертекстуальність, жанрову стратифікацію, категоричність висловлення. Основними лінгвістичними особливостями є використання пасивного стану, неособових форм дієслова,

дієприкметникових зворотів та поширених складнопідрядних речень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Акуленко В. В. Світова лінгвістика ХХ-ХХІ століть: міжнародне взаємопорозуміння та його обмеженість / Акуленко В. В. // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – № 1. – К.: ЦНДВІМ НАНУ, 2006. – С. 3-10.

2. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 136-137.

3. Белова А. Д. Лінгвістичні перспективи і прогнози у ХХІ столітті. / А. Д. Белова // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – № 1. – К.: ЦНДВІМ НАНУ, 2006. – С. 22-31.

4. Зверева Е. А. Выражение категоричности высказывания в английских научных текстах / Е. А. Зверева // Дидактико-педагогические основы обучения иностранным языкам научных работников. – Л.: Наука, 1988. – С. 42-49.

5. Ільченко О. М. Етикет англомовного наукового дискурсу: Монографія / О. М. Ільченко. – К.: ІВЦ "Політехніка", 2002. – 288 с.

6. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця, Нова книга, 2002. – 564 с.

7. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації / Г. Г. Почепцов. – К.: ВЦ "Київський університет", 1999. – 308 с.

8. Слышкин Г. Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознании и дискурсе / Г. Г. Слышкин. – М., 2000. – 128 с.